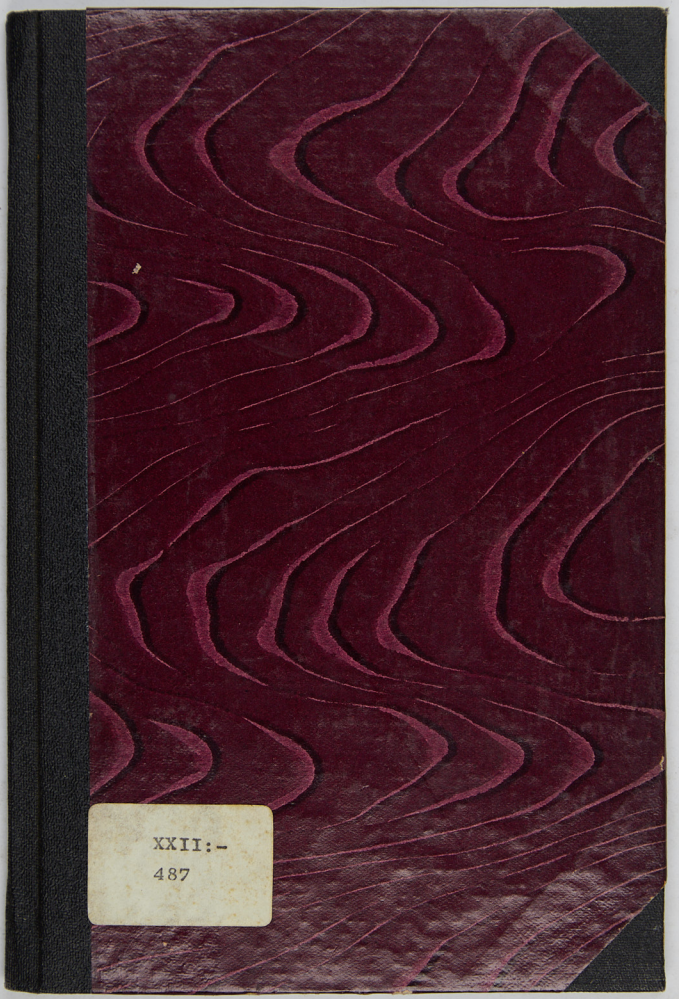
XXII:-
487

XXII.
487

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII. 487

OP

Genera

Gen

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII. 487 Kp286, 840

OPEN BRIEF

VAN

Generaal J. VAN SWIETEN

AAN

Generaal P. G. BOOMS.

ROTTERDAM,
NIJGH & VAN DITMAR.
1879.

KAT. GEHOOTSCHRIFT VAN K.B.N.W.

Item ID: 0760206995

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 19 Maret 2012
No. Induk : 20795/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID : 0010-42816760
Beli / Hadiah : Ex. Museum

DEN HAAG, 9 Juni 1879.

Generaal.

Tegen het einde van Maart 1875 verliet de Gouverneur-Generaal Loudon Indië, na zijne hooge waardigheid aan onze koloniale belangen te hebben ten offer gebracht.

Het was in die dagen, dat Generaal Pel, militaire en tevens civiele Bevelhebber te Atjeh, aan de Indische Regeering een verslag zond, èn van Atjeh èn van onzen oorlog tegen dat rijk. In dit verslag staat woordelijk het volgende te lezen:

Onze stelling is niet alleen onneembaar, maar ook volkomen veilig. Ook onze gemeenschap met de zee is volkomen veilig. Wij hebben het hart van Atjeh in ons bezit. Wij kunnen eene afwachtende houding aannemen. (1)

Toen dus de Gouverneur-Generaal Loudon Indië verliet, waren de uitkomsten van den oorlog bevredigend. Meer nog. Zij waren zelfs schitterend. Want wat ons aanging, wij hadden voortaan slechts af te wachten. Met andere woorden: wij hadden voor ons het einde van den oorlog verzekerd. En wat den Atjeher aan-

(1) Zie ook het opstel van den luitenant-kolonel J. P. de Rochemont: „*Wat hebben partijschappen van den Atjeh-oorlog gemaakt?*"

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ging, wilde hij den strijd onverhoopt blijven voortzetten, hem schoot dan niets anders meer over, dan om telkens het hoofd te stooten tegen onze onneembare stelling, die daarenboven volkomen veilig was.

Tegen welken prijs hadden wij die schitterende uitkomsten verkregen?

Tegen een prijs, die, wanneer hij beschonwd wordt in verband met de middelen, waarover wij beschikken konden en kunnen, uiterst gering mag geheeten worden. Want de oorlog had sedert zijn aanvang tot kort vóór het tijdstip waarop Pel zijne bovengenoemde verklaring schreef, dat is tot het einde van 1874, niet meer dan zeventien millioen gulden gekost. En de bezetting waarmede onze stelling in Atjeh onneembaar en volkomen veilig was, had eene sterkte van 5000 man. Derhalve de oorlog, die zulke schitterende uitkomsten had opgeleverd, die van ons niets meer dan afwachten vorderde, was gevoerd op eene wijze, die noch onze levende, noch onze doode strijdkrachten te boven ging. En zóó was de oorlog gevoerd door mij, in overeenstemming met den Gouverneur-Generaal Loudon, met het Opperbestuur in Nederland en met den Generaal Pel, die, sedert ik hem verlaten had, nimmer van mijne beginselen was afgeweken.

Nauwelijks was de Gouverneur-Generaal Loudon afgetreden of de Indische Regeering besloot, niet alleen om den oorlog te hervatten, maar ook om dien te voeren op andere wijze dan de gevolgde. En dit noodlottig besluit, hoe ernstig ik daartegen ook gewaarschuwd heb, werd al zeer spoedig ten uitvoer gebracht.

Sedert zijn vier jaren verloopen. En hoe staan nu onze Atjehsche zaken?

Onze vestiging eischt niet meer 5000 man als vroeger,

maar ongeveer 10,000 man. Ons klein Indisch leger is niet in staat, zulke bezetting op den duur te leveren of te onderhouden en is dientengevolge totaal gedesorganiseerd geraakt. Onze oorlog kost nu jaarlijks 30 millioen gulden. Onze Indische kas, die reeds door belastingen gestijfd moet worden, kan onmogelijk zulk bedrag blijven leveren. Wij voeren dus nu den oorlog op eene wijze, welke onze levende en doode strijdkrachten zeer ver te boven gaat.

Levert deze toestand mogelijk voordeelen, welke door den vorigen niet geleverd werden?

Volstrekt niet. Integendeel. De tegenwoordige bedenkelijke toestand mist al de voordeelen van den vorigen toestand. Vroeger waren wij, volgens verklaring van den Bevelhebber, volkomen veilig. Nu zijn wij, volgens de aanhoudend verschijnende regeeringstelegrammen, volkomen onveilig. Vroeger konden wij, volgens verklaring van den Bevelhebber, eene afwachtende houding aannemen. Nu moeten wij, volgens verklaring van den Bevelhebber, aanhoudend strijden en worstelen.

Maar zijn wij misschien langs een voordeeligen weg van den vroegeren toestand tot den tegenwoordigen geraakt?

Geenszins. De weg waarlangs wij van den vroegeren prachtigen toestand tot den tegenwoordigen bedenkelijken gekomen zijn, is allernoodlottigst geweest. Wij hebben niet alleen duizenden menschenlevens en stroomen bloeds moeten offeren, maar ook millioenen schats, 't geen onze rijke Indische kas zóó leêg heeft gemaakt, dat de Regeering, om haar te stijven, toevlucht tot het uitschrijven van belastingen genomen heeft.

U ziet dus, Generaal! dat onze tegenwoordige wijze van oorlogvoeren, eenig in de annalen onzer Indische

PERPUSTAKAAN NASIONAL

krijgsgeschiedenis, waartegen ik zoo ernstig gewaarschuwd heb, eene proefneming is, die groote rampen over ons vaderland heeft uitgestort.

Hoe is de Indische Regeering tot zulke vreemde wijze van oorlogvoeren, tot zulke noodlottige proefneming gekomen?

Enkel en alleen door de oppositie, die gevoerd is tegen den Gouverneur-Generaal LOUDON, die echter door de onpartijdige geschiedenis zal geprezen worden, zoodra de tegenwoordige hartstochtelijke partijschappen zullen hebben uitgewoed. Hoe de oppositie in Indië ontstaan is: dit behoef ik u niet te zeggen. Het is ons verhaald door den luitenant-kolonel J. I. DE ROCHEMONT in zijn boek *Loudon en Atsjin*. Hoe de oppositie in Nederland ontstaan is, behoef ik ook niet te zeggen. Dit is mede verhaald door DE ROCHEMONT in zijn boek: *Onze Oorlog met Atsjin*, 1e deel, het laatste of elfde hoofdstuk.

Gij, Generaal! gij waart een der ijverigste en hartstochtelijkste aanhangers van die verderfelijke oppositie. Dit blijkt o. a. uit uw geschrift, getiteld: *Over de eerste expeditie tegen Atjeh*, hetwelk gij in 1875 bij de boekhandelaren A. VAN HOOGSTRATEN & ZOON hebt uitgegeven. In dit geschrift hebt gij uwe landgenooten het navolgende toegeroepen:

„De Indische Regeering of Gouverneur-Generaal (1) heeft de expeditie overhaast, onvoorbereid en op een ongelegen tijdstip uitgezonden! De expeditie is ondernomen met de West-mousson voor de deur. De expeditie had slechts drie weken tijd voor haar werk. Slechts drie weken. Men meende te maken te hebben met

(1) Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië, art. 1 en art. 7, 3e alinea.

eene hut van leem en met een onvoorbereiden vijand. Men rekende niet op ernstige verdediging. Het heeft er werkelijk iets van, dat men, zooals de nota JONCKBLOET het treffend uitdrukt, met een *coup de théâtre* dacht te triompheeren. Het mislukken van de expeditie mag in geen geval blijven op rekening van de bevelhebbers, maar moet in de eerste plaats komen ter verantwoording van de Indische Regeering." (1)

In het Aprilnummer van *De Gids*, jaargang 1875, had de Generaal DE STUERS den Gouverneur-Generaal LOUDON verdedigd tegen uwe vroegere aanvallen. Uw zucht om den Gouverneur-Generaal af te breken ging in uw hierboven aangehaald opstel zóó ver, dat gij den Generaal DE STUERS durfdet betichten, dat deze zich, bij zijne verdediging van den opperlandvoogd, te veel liet leiden door zijne bijzondere verhouding tot den heer LOUDON.

Zooeven, Generaal! noemde ik u een der ijverigste en der hartstochtelijkste aanhangers van de verderfelijke oppositie, die in Nederland tegen den Gouverneur-Generaal LOUDON werd gevoerd. Ben ik te streng in mijn oordeel over u? Immers, van al hetgeen gij met bovenstaande woorden uwe landgenooten hebt medegedeeld, is titel noch jota waarheid. En gij beroept u voor de juistheid van uwe mededeelingen op de enquête en andere officiëele bescheiden, waarvan gij, zoo als gij verzekert, met nauwkeurigheid kennis genomen hebt, en — die precies anders getuigen dan gij. Is het dan niet blinde ijver om den Gouverneur-Generaal LOUDON te bestrijden, hartstochtelijke zucht om u »*quand même*" bij de oppositie te scharen, die u, met

(1) DE ROCHEMONT, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, bladz. 326.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

een beroep op de enquête en andere officiëele bescheiden, het tegendeel doen verkondigen van hetgeen u door die bescheiden wordt voorgehouden?

Maar zie eens, Generaal! hoeveel verder nog uw ijver, uw zucht om oppositie te voeren, u sedert hebben geleid!

Eenige maanden geleden verscheen een boek getiteld: *Onze vestiging in Atjeh*, geschreven door den Kapitein Borel. Toen ik voor de eerste maal kennis nam van dat boek, lag het geenszins in mijn plan om een tegenschrift te leveren. Het boek veroordeelde zich zelf. Want duizenden, die nog leven, zijn toeschouwers geweest van de gebeurtenissen, die in dat boek zoo scheef, zoo valsch en met zulke kwade verzinselen zijn voorgedragen. Maar toen ik den Generaal Verspijck in eene societeit het slechte boek van den Kapitein Borel voor een goed en naar waarheid geschreven boek hoorde verklaren, [ook gij, Generaal! hebt dit boek en den schrijver geprezen met uw artikel in het Meinummer van *De Gids*], toen zag ik mij verplicht om de waarheid te verkondigen, die door den Kapitein Borel, gesteund door den Generaal Verspijck, zoo verduisterd en verwrongen werd voorgedragen. Ik mocht niet lijdelijk toezien, mijn vaderlandsliefde verbood dit, dat onze tegenwoordige noodlottige en avontuurlijke wijze van oorlogvoeren opnieuw werd aanbevolen, om alweder jammer en ellende over ons vaderland uit te storten, en daarom verscheen mijn werk: *De waarheid over onze vestiging in Atjeh*.

Generaal! gij hebt u boos gemaakt over de verschijning van dat werk, en gij hebt van uwe boosheid doen blijken door uw opstel in *Het Vaderland* van 6 Juni jl. Reeds de titel van het opstel getuigt van uwe boosheid. „Wat de generaal Van Swieten noemt een voor-

barig oordeel en verkeerde inlichtingen," zoo luidt deze titel, welke, gij zult dit bij bedaard nadenken moeten toestemmen, niet gelukkig gekozen is. Laat ik u nu duidelijk maken:

1º dat gij geen reden hadt om u boos aan te stellen, en

2º dat de middelen, waarvan gij u bediend hebt om uwe boosheid te wettigen, alleszins verwerpelijk zijn.

Zooeven zeide ik reeds waarom mijn werk: *De waarheid over onze vestiging in Atjeh* in het licht verschenen is. De Kapitein Borel had met valsche voorstelling van zaken den avontuurlijken oorlog aanbevolen, die ons reeds zooveel noodlottigs had opgeleverd. In dit werk zag ik hem gesteund door den Generaal Verspijck. Het was nu mijn plicht om, ten einde het vaderland voor verdere onheilen te behoeden, met eene juiste voorstelling van zaken den avontuurlijken oorlog te doen veroordeelen. Een der voorwaarden, welke mijn werk gesteld werden, was dus deze: ik moest met waarheid bespreken wat door den Kapitein Borel met onwaarheid besproken was. Kapitein Borel had met valsche voorstelling van zaken de eerste expeditie tegen Atjeh behandeld. Ik had derhalve die expeditie met ware voorstelling van zaken te behandelen.

Waarom dan, Generaal! neemt gij het mij kwalijk dat ik de eerste expeditie behandeld heb? Zijt gij niet verlegen mij openlijk eene bevoegdheid te ontzeggen, dien gij den kapitein Borel hebt toegekend, en, wat veel meer zegt, die gij u zelf hebt aangematigd, niet alleen in uw opstel *Over de eerste expeditie tegen Atjeh*, waarvan ik hierboven gewaagde, maar ook in andere opstellen, waarvan ik, om u kwade besprekingen te besparen, maar zwijgen zal? Hebt

gij er dan niet eens aan gedacht, Generaal! wat onze landgenooten wel van u moeten zeggen, als zij aan het slot in uw opstel in *Het Vaderland* van 6 Juni jl. lezen, dat gij mij met insinueerende taal verwijt, dat ik, op mijne beurt, schrijf over een oorlog, waarover gij zoo dikwijls geschreven hebt?

't Is waar, hetgeen ik over de eerste expeditie gezegd heb, maakt hetgeen gij daarvan gezegd hebt tot onwaarheid. Dit moet u, met uwen leeftijd en uwen rang, met uwe zucht om lauweren te behalen in den oorlog op het papier, zeer zeker niet aangenaam wezen. Maar, Generaal! ik vraag u in gemoede, of ik, enkel en alleen om u eene onaangenaamheid te besparen, mocht toelaten, terwijl ik dit beletten kon, dat u zóó aanhoudend, zóó onaangenaam zijt voor zóó vele verdienstelijke zonen van Nederland?. Want herlees eens alle opstellen, Generaal! waarmede gij den Atjeh-oorlog in uw salon hebt gevoerd, en herinner u al de beschuldigingen, die gij, tegen beter weten in, hebt weggeslingerd naar het hoofd van den Gouverneur-Generaal Loudon niet alleen, maar ook naar het hoofd van den ganschen Raad van Indië, van de Kommandanten van Leger- en Zeemacht, van de Commissie van Enquête!!

Ik noemde uwe beschuldigingen „uitgebracht tegen beter weten in," want gij beroept u, voor die beschuldigingen, telkens en telkens op de enquête en andere officiëele bescheiden, die gij verklaart gelezen en bestudeerd te hebben. En zie! deze bescheiden getuigen immer juist het tegendeel van 't geen gij getuigt. Waan niet, Generaal! dat deze bescheiden altijd geheim zullen blijven. Als zij openbaar worden, wees er dan zeker van, dat gij van onze landgenooten

harder woorden zult hooren, dan ik u te lezen gaf op bladzijde 430 van mijn werk.

Maar laat ik de woorden, die ik u daar te lezen gaf, herhalen:

„Generaal Booms is te verstandig en te billijk om dergelijke (onjuiste) beweringen te uiten, als hij omtrent de ware toedracht der zaak beter ware ingelicht geweest."

Welnu, Generaal! konden deze woorden u waarlijk reden geven om u zóó boos aan te stellen, als gij gedaan hebt met uw opstel in *Het Vaderland* van 6 Juni jl.? Al de geschriften, waarmede gij den Atjeh-oorlog in uw club hebt gevoerd, behelsden zware en zelfs leelijke beschuldigingen tegen vele verdienstelijke zonen van Nederland. Om u te redden sprak ik slechts van beweringen. Gij hebt uwe beschuldigingen ingebracht tegen beter weten in, met een beroep op enquête en andere officiëele bescheiden. Om u een eervollen aftocht mogelijk te maken, deed ik het voorkomen, alsof gij niet bekend waart met de ware toedracht der zaak. En gij, Generaal! gij beantwoordt mijn pogen om u te behoeden voor een welverdiende blaam, met insinuatiën, zooals die te lezen staan in het slot van uw opstel in *Het Vaderland* van 6 Juni, met een hardnekkig volhouden van beschuldigingen, waarmede gij, tegen beter weten in, zoo onrechtvaardig zijt!

Ik hoop, ik vertrouw, Generaal! u overtuigd te hebben, dat gij geen reden hadt om u boos aan te stellen. Laat ik u nu ook overtuigen, dat de middelen, waarvan gij u bediend hebt om uwe boosheid te wettigen, alleszins verwerpelijk zijn.

Ongetwijfeld, Generaal! zou uwe boosheid gewettigd zijn, zoodra het u gelukt was om aan te toonen òf

dat mijn werk onjuist is, óf dat uwe beschuldigingen, in zoo menig opstel naar verdienstelijke hoofden geslingerd, op juistheid aanspraak kunnen maken. Een of ander is alleszins voldoende. Gij hebt naar een en ander gestreefd. Laat ik u nu eens duidelijk voorhouden, in hoeverre gij al of niet geslaagd zijt.

Ook wijlen de Minister van Oorlog De Roo van Alderwerelt, heeft openlijk geoordeeld over de eerste expeditie tegen Atjeh, en de Regeering veroordeeld. Op bladzijde 8 van mijn werk noemde ik zijn oordeel voorbarig. Gij betwist mij, in uw opstel van 6 Juni jl. het recht, om dit oordeel voorbarig te noemen. Want, zoo zegt gij, De Roo oordeelde onder anderen drie volle jaren na den afloop der eerste expeditie.

Maar, Generaal! wat hebben die drie volle jaren toch te maken met De Roo's oordeel? De hoedanigheid van een uitgesproken oordeel mag nimmer en hoegenaamd niet, afhankelijk gemaakt worden van den tijd. Altijd is het de kennis, waarmede men oordeelt, die alleen en oppermachtig vonnis velt over de wijze waarop geoordeeld is.

Bijvoorbeeld.

Een oordeel is *onbevoegd*, wanneer het wordt uitgebracht zonder kennis van zaken, en zonder gelegenheid om zich die kennis eigen te maken. Zoo zijt gij, Generaal! onbevoegd om te oordeelen over den Indischen oorlog, waarvan gij, trots al uwe artikelen in tijdschriften en couranten, of liever, waarvan gij *blijkens* al uwe artikelen in tijdschriften en couranten, hoegenaamd niets verstaat. Houd het mij ten goede, Generaal! dat ik u dit zoo stellig zeg. Want mijn oordeel over uw oorlogsoordeel is *bevoegd*, omdat ik ben ervaren krijgsman, grijs geworden op het slagveld, waar ik menige overwinning behaalde.

Een oordeel is *lichtvaardig*, wanneer het wordt uitgebracht met gebrekkige kennis van zaken. Zoo oordeelde het publiek lichtvaardig, afkeurend, over den Gouverneur-Generaal Loudon, die eenmaal door de geschiedenis zal geprezen worden, omdat het onvolledig omtrent de merkwaardige Regeering van dezen opperlandvoogd was ingelicht.

Een oordeel is *voorbarig*, wanneer het wordt uitgebracht zonder kennis van zaken, maar met gelegenheid om zich die kennis eigen te maken.

Om u dus te overtuigen, dat ik De Roo's openlijk oordeel over de eerste expeditie tegen Atjeh, te recht voorbarig heb genoemd, heb ik u slechts aan te toonen, dat hij dit oordeel uitbracht zonder kennis van zaken, maar met gelegenheid om zich die kennis eigen te maken.

Welaan dan, Generaal!

Na den dood van den Generaal Köhler hadden de Regeerings-Commissaris en de Kolonels van de eerste expeditie tegen Atjeh een onbedwingbaren lust om terug te keeren, al hadden zij slechts te grijpen naar de overwinning. (1) Om hun lust te bevredigen zonden zij van het oorlogstooneel telegrammen naar den Gouverneur-Generaal, waarmede zij de noodzakelijkheid om de expeditie terstond, onverrichter zake, te doen aftrekken, dringend betoogden. Hun betoog was zoo dringend, dat niet alleen de Gouverneur-Generaal, maar ook de gansche Raad van Indië, maar ook de Kommandanten voor Leger en Zeemacht, ja zelfs de Generaal Verspijck, wien de eer om Generaal Köhler te vervangen en den veldtocht voort te zetten was toegekend, dat die

(1) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, bladz. 243—251 en tiende hoofdstuk.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

allen, niet één uitgezonderd, met éénparigheid van stemmen oordeelden, dat de veldtocht niet kon worden voortgezet, dat de expeditie terstond *moest* terugkeeren. Zie hierover: De Rochemont, *Loudon en Atsjin*, 4e hoofdstuk, en *Onze oorlog met Atsjin*, 9de hoofdstuk.

En helaas! de expeditie keerde terug.

Natuurlijk kwamen de telegrammen terstond ter kennis van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Een dier telegrammen bevatte onder anderen het bericht, dat de West-mousson was ingevallen, en dat dientengevolge de veilige gemeenschap tusschen wal en reede van Atjeh, tusschen krijgsmacht en operatie-basis, had opgehouden te bestaan.

Kon en mocht nu een volksvertegenwoordiger, op grond van dit telegraphisch bericht, oordeelen dat de Gouverneur-Generaal de expeditie op een ongelegen tijdstip naar Atjeh gezonden had? dat de Gouverneur-Generaal de schuld droeg van het mislukken van den veldtocht?

Volstrekt niet. Want als, bij voorbeeld, later eens mocht blijken, dat de ingevallen West-mousson een ongekende, een onmogelijk te voorziene afwijking der natuurorde was, dan bleef immers niets anders over dan om het hoofd te buigen voor eene Oppermachtige Voorzienigheid. En hij, die den Gouverneur-Generaal beschuldigd had, zou met beschaamde kaken moeten staan.

Terecht riep dan de Minister van Koloniën der Tweede Kamer toe: Laten wij met ons oordeel wachten, totdat wij weten, wat wij nu òf niet, òf gebrekkig weten, wat er te Atjeh is gebeurd! (1)

(1) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, bladz. 306—307.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Toch oordeelde De Roo terstond.

Schort toch uw oordeel op! zoo riep de Minister, totdat gij weten zult, wat gij nu nu niet weet, wat op het tooneel van den oorlog is gebeurd! (1)

Ik schort mijn oordeel op! zoo verklaarde De Roo. En toch oordeelde De Roo en veroordeelde hij den Gouverneur-Generaal.

Zie hier op welke wijze.

„Vijftig jaren zijn wij door Atjeh gehoond, bespot, getergd. Nu zal men eindelijk met dat Rijk gaan afrekenen, en dit doet men nu op een oogenblik, dat men zeker was, zelfs als men slaagde, de zaak niet te kunnen afdoen. Ik herinner dat de laatste troepen aan wal zijn gekomen den 9den April. Reeds 17 April berichtte de telegraaf, dat men wegens de mousson niet verder kon. En dit was niet, gelijk de Minister veronderstelde, wegens de *naderende* mousson, neen! wegens de *ingevallen* mousson.

„De mousson was dus den 17den April ingevallen. Mij dunkt, de mousson op Sumatra zal wel meermalen omstreeks dien tijd zijn ingevallen. De expeditie had dus voor haar werk niet meer dan acht dagen, van 9 tot 17 April. En nu vraag ik: wat kon zij in acht dagen doen? Wat wilde men doen indien de expeditie gelukt ware? Kon men denken, het doel der expeditie in acht dagen geheel bereikt te hebben?

„Mijnheer de President! De Regeering moet zelve beslissen of zij zich krachtig genoeg gevoelt om de gebeurtenissen te beheerschen, en de maatregelen die voor Indië noodig zijn te bestieren. Ik zal nu geen votum van *wantrouwen* uitlokken. Maar indien de

(1) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, bladz. 317.

Regeering steun verlangt, laat zij dan eens een votum van *vertrouwen* voorstellen!" (1)

Zoo oordeelde De Roo.

Daar kwam het uit, en al zeer spoedig kwam het uit, dat de West-mousson niet was ingevallen, dat een prachtige Oost-mousson te Atjeh heerschte, dat de expeditie niet behoefde terug te keeren. De Regeerings-Commissaris en de Kolonels hadden hunne telegrammen verdicht. (2)

Daar stond nu De Roo. Hij had geoordeeld *zonder* kennis van zaken en *met* gelegenheid om zich die kennis eigen te maken. En nu vraag ik u, Generaal! of gij nog langer wilt ontkennen, dat het oordeel van De Roo voorbarig was?

Maar, zoo hoor ik u zeggen: ik sprak niet van dit oordeel, door De Roo uitgebracht, maar ik sprak van De Roo's oordeel, door hem in 1876 geschreven in zijn werk: *De ondergang van het tweede Keizerrijk.*

Heel goed, Generaal!

Maar laat ik u opmerken, dat De Roo in 1876 precies oordeelde als in 1873. In 1873 beschuldigde hij den Gouverneur-Generaal, dat deze de expeditie had uitgezonden: *op een oogenblik dat men zeker was de zaak niet te kunnen afdoen.* In 1876 beschuldigde hij den Gouverneur-Generaal, dat deze de expeditie had uitgezonden *op een ongeschikt oogenblik.* U ziet, beide beschuldigingen komen op hetzelfde neêr. Welnu, deed ik dan niet wel, met de beschuldiging van 1876 *voorbarig* te noemen, omdat zij gelijkluidende is met de

(1) De Rochemont. *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, blz. 317—319.
(2) De Rochemont. *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, blz. 265.

beschuldiging van 1873, wier voorbarigheid ik u zoo even heb aangetoond?

Of hadt gij een ander adjectief van mij verwacht? Maar Generaal! ik was in mijn werk: *De waarheid over onze vestiging in Atjeh* niet alleen welwillend jegens u, ook jegens De Roo. Ik beb in mijn werk niet van u gezegd wat ik toch van u zeggen kon, dat gij, tegen beter weten in, beschuldigingen uitbracht tegen verdienstelijke landgenooten. Waarom zou ik het dan van de Roo gezegd hebben?

Alvorens van dit onderwerp af te stappen, nog één opmerking, Generaal!

In uw opstel, hetwelk in *het Vaderland* van 6 Juni jl. een plaats gevonden heeft, doet gij het voorkomen, als of ik een doode aanval, dien ik bij zijn leven niet aangevallen heb. Gij doet nu weder, wat gij in zoo menig opstel gedaan hebt, insinueeren, beschuldigen tegen beter weten in. Neen, Generaal! ik heb geen doode aangevallen. Ik ben nimmer, niet eenmaal, ook nu niet, afgeweken van mijne gewoonte om slechts levenden onder de oogen te zien, ook al werden zij bij tienduizenden geteld. Ik heb wijlen De Roo in bescherming genomen. Het kon immers niet anders, of mijn werk: *De waarheid over onze vestiging in Atjeh* moest de aandacht trekken naar de onjuiste oordeelen over de vestiging, openlijk uitgesproken door wijlen De Roo, die in leven Kamerlid en Minister was. Om die aandacht te ontwapenen, om haar den weg tot gestrenge uitspraak over De Roo af te snijden, daarom, en daarom alleen, heb ik van u beiden getuigd: *„Beiden zijn of waren te verstandig en te billijk om dergelijke bewering te uiten, als ze omtrent de ware toedracht der zaak beter waren ingelicht geweest.*"

Gij insinueert niet alleen, Generaal! dat ik een doode aanval, hetgeen een leelijk werk is, maar gij tracht den volke tevens diets te maken, dat gij een aangevallen doode in bescherming neemt, hetgeen een edel werk is. Maar, Generaal! onze landgenooten zullen richten tusschen u en mij. Heb ik de nagedachtenis van een doode in bescherming genomen, gij hebt die nagedachtenis kwalijk bejegend. Gij hebt mij, met uwe insinuatiën, waarmede gij onderneemt mijn werk verdacht te maken, gedwongen om het oordeel van De Roo over den oorlog nader te behandelen. Is dit in het voordeel van wijlen De Roo? Ik wil aannemen, Generaal! dat gij, ten opzichte van De Roo, ter goeder trouw hebt gehandeld. Maar vergeet niet, dat dan op u van toepassing is:

„Rien n'est si dangereux qu'un ignorant ami."

Aldus, Generaal! gij ziet het nu, uwe poging om mijn werk als onjuist voor te stellen, heeft schipbreuk geleden. Laat ik nu ten slotte duidelijk voorhouden wat gij gewonnen, of liever, hoeveel gij verloren hebt, met uwe pogingen om te doen gelooven aan de juistheid van uw werk, aan de juistheid van al de beschuldigingen, die gij, tegen beter weten in, naar het hoofd van zoo vele verdienstelijke Nederlanders hebt weggeslingerd.

Ik moet voorop stellen, dat gij zelf bij herhaling verklaard en geschreven hebt, dat gij bekend zijt met de enquête, dat gij de enquête zelfs zóó grondig, zóó nauwkeurig bestudeerd hebt, dat uw geest eindelijk tot barensnood gekomen is, en het leven heeft geschonken aan een boek van 300 bladzijden, — hetwelk uw bescheidenheid in uw binnenkamer verbergt, om liever maar artikelen in tijdschriften en couranten te leveren.

Waarom, Generaal! beschuldigt gij den Gouverneur-

Generaal Loudon, dat hij de expeditie overhaast en onvoorbereid heeft doen vertrekken?

De enquête getuigt met talrijke bewijzen en verklaringen, dat de Gouverneur-Generaal een volle maand besteed heeft om de expeditie op de meest mogelijke, voortreffelijke wijze uit te rusten (1), en dat de oorlog lang met alle mogelijke middelen was voorbereid. (2) Tegenover de talrijke bewijzen en verklaringen, die u door de enquête worden voorgehouden, zegt gij, uw boek van 300 bladzijden, waarvan gij de geboorte hebt aangekondigd, schuil houdende, en slechts courantenartikelen leverende, dood eenvoudig: dat is niet waar! Maar, Generaal! gaat *dat* dan?

Waarom verwijt gij de Regeering, dat onze kennis van Atjeh, toen de oorlog begon, verre van volledig was?

Wij hebben nooit, niet eenmaal, den oorlog tegen onafhankelijke Inlandsche Staten gevoerd, of het was altijd met zeer onvolledige kennis van land en volk, omdat het onmogelijk anders kon. (3) Nu nog, nadat wij zes jaren oorlog tegen Atjeh gevoerd hebben, nu weten wij van Atjeh nog niets meer dan hetgeen de grond, waarop wij staan, te aanschouwen geeft. Buiten dien grond slechts land, dat ons doet raden en gissen. Waarom dan, Generaal! vraagt gij van de Regeering eene onmogelijke uitzondering voor den Atjeh-oorlog? Dat gij die uitzondering vraagt, getuigt van uwe partijdigheid. Dat gij die *onmogelijke* uitzondering vraagt, getuigt niet voor uwe scherpzinnigheid.

Waarom beschuldigt gij den Gouverneur-Generaal

(1) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, 2e hoofdstuk.
(2) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, 3e hoofdstuk.
(3) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, bladz. 150—151.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Loudon, dat hij de expeditie op een ongelegen tijdstip heeft doen vertrekken, met de West-mousson voor de deur, zoodat zij slechts drie weken tijd had voor haar werk?

De enquête getuigt met talrijke bewijzen en verklaringen, dat de expeditie vertrokken is op een zeer gelegen tijdstip, zoodat de vijand gansch onvoorbereid was om haar te ontvangen (1), zoodat de West-mousson in een verwijderd verschiet lag (2), zoodat de expeditie niet drie weken, maar drie maanden tijd had voor haar werk. (3)

Waarom beschuldigt gij den Gouverneur-Generaal Loudon, dat hij meende te maken te hebben met een hut van leem, in stede van een Kraton; dat hij geloofde met een onvoorbereiden vijand te doen te hebben; dat hij dacht met een „coup de théâtre" te zullen triompheeren?

De enquête getuigt met talrijke bewijzen en verklaringen, dat èn bij de voorbereiding van den oorlog èn bij de uitrusting der expeditie, altijd de gedachte heeft voorgezeten, dat wij met een geduchten Kraton en met een voorbereiden vijand zouden te doen hebben. (4)

Waarom beschuldigt gij de Regeering, dat zij den oorlog in koortsachtige haast ondernomen heeft?

Op den 2 November 1871 werd het Sumatra-tractaat gesloten. Hiermede kocht Nederland van Engeland het recht om den oorlog tegen Atjeh te voeren. Toen was dus de oorlog, ingeval Atjeh vijandig mocht blijven, eene

(1) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, bladz. 190.
(2) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, 9e hoofdstuk.
(3) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, bladz. 318.
(4) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, 3e hoofdstuk.

besliste zaak. Zestien maanden later, op 22 Februari 1873, werd de uitrusting van de expeditie aangevangen. Weder een maand later, op 22 Maart 1873, vertrok de expeditie naar Atjeh. Nog vier dagen later, op 26 Maart 1873, werd de oorlog verklaard.

Kan hier sprake wezen van koortsachtige haast?

Geloof mij, Generaal! neem dit eens aan van mij, die menigen oorlog heb voorbereid en gevoerd. Het valt zoo moeilijk voor iemand als gij, die nooit een oorlog hebt voorbereid of gevoerd, om zich te plaatsen in den toestand van hem, die zich met oorlogszaken bezig houdt. Er is zulk een hemelsbreed verschil tusschen praten en handelen! Hebt gij zelf dit niet treffend ondervonden? Onze groote Thorbecke bood u eens den ministeriëelen zetel aan. Ik kan Minister zijn! zoo dacht gij, want gij hebt den zetel aangenomen. Slechts 22 dagen, — of was het misschien minder? — waren voldoende om u te doen ondervinden, dat het u niet mogelijk was om Minister te blijven. Met koortsachtige haast verliet gij dan ook den nauwelijks beklommen zetel. Het verwijt dat de Regeering bij den Atjeh-oorlog met koortsachtige haast gehandeld heeft, behoorde allerminst uit te gaan van u, Generaal!

Om uwe landgenooten wijs te maken, dat de oorlog met onvoldoende strijdmiddelen ondernomen is, beroept gij u op den Vice-Admiraal Uhlenbeck en op den Schout-bij-nacht Geerling. Hebt gij vergeten, Generaal! dat beide vlootvoogden in leven zijn? Vóór tot den oorlog besloten werd, heeft de Gouverneur-Generaal Loudon den Vice-Admiraal Uhlenbeck uitdrukkelijk afgevraagd, of de marine-middelen voldoende waren, om zegevierend den oorlog tegen Atjeh te voeren. De Vice-Admiraal Uhlenbeck heeft bevestigend geant-

woord. (1) En te recht heeft de Vice-Admiraal bevestigend geantwoord. Want de eerste expeditie tegen Atjeh heeft geen dag, geen uur gekend, waarop onvoldoendheid van de strijdmiddelen der marine gebleken is. De Schout-bij-nacht Geerling was niet in Indië, toen de oorlog ondernomen werd. Deze vlag-officier kan niet aangevoerd worden als autoriteit, die, bij het maken van de oorlogsplannen, de strijdmiddelen der marine te organiseeren en te beoordeelen had.

Maar gij beroept u nu eenmaal, Generaal! op een rapport van dezen vlootvoogd dd. 17 October 1874, en gij verklaart waarde te hechten aan diens uitspraak. Welnu, in dit rapport staat te lezen, dat de expeditie niet behoefde terug te keeren wegens ingevallen mousson; dat de mousson niet was ingevallen toen de expeditie terugkeerde, en dat de marine, bij het aftrekken der expeditie, algemeen van oordeel was, dat de mousson nog weken lang zou uitblijven, hetgeen zich sedert bevestigd heeft.

Waarom dan, Generaal, blijft gij hardnekkig voortgaan, tegen beter weten in, den volke op de mouw te spelden, dat de expeditie, die minstens over twaalf weken heeft kunnen beschikken, slechts drie weken had voor haar werk?

De enquête, als zij openbaar wordt, zal helder licht werpen op de stijfhoofdigheid, waarmede gij volhardt in uwe beschuldigingen, tegen beter weten in, weggeslingerd naar het hoofd van verdienstelijke Nederlanders.

Is het vrees voor den dag der vergelding, die u dringt de enquête verdacht te maken?

Maar, Generaal! bedenk wat gij doet!

(1) De Rochemont, *Onze oorlog met Atsjin*, 1e deel, bladz. 80.

BIBLIOTHEEK NASIONAAL

De enquête is gehouden door eene commissie van zeven personen, bijgestaan door een secretaris, en in de enquête hebben 95 personen onder het opsteken der vingers getuigd. Geen getuige heeft de gehoorzaal verlaten, dan na eene beëedigde verklaring, dat hij niets aan zijne getuigenissen wenschte veranderd te zien, en dat hij niets aan zijne getuigenissen wenschte bij te voegen. De commissie heeft wel gevraagd, maar de getuigen hebben alle gelegenheid gehad, om alles te leveren wat zij te leveren hadden. Het werk der enquête is dus zoowel het werk der commissie als het werk der getuigen. Het is u niet mogelijk, Generaal! om enquête, commissie en getuigen van elkander te scheiden. Treft gij de enquête, gij treft dan ook de commissie en de getuigen, en gij treft met hen Neêrland's verdienstelijke en schrandere zonen, die gezien en ondervonden hebben, al wat zij van Atjeh hebben verhaald.

En gij, Generaal! gij die van Atjeh niets gezien en niets ondervonden hebt, gij durft hen beschuldigen van éénzijdigheid, partijdigheid, onmenschkundigheid, onwaarheid! Gij durft mij verwijten, dat ik aandacht schenk, dat ik waarde hecht, aan die beëedigde getuigenissen, vergezeld van officiëele rapporten en verslagen!

Generaal! waar blijft uw hart?

Gij waart waanzinnig toen gij durfdet schrijven, om het door een dagblad den volke te kennen te geven: „Ik meen dat ik om op de hoogte te komen meer gedaan heb dan wie ook, Generaal VAN SWIETEN niet uitgezonderd."

En als gij toen niet waanzinnig waart, welnu, Generaal! schaam u dan.

Ik heb de eer te zijn,

J. VAN SWIETEN.

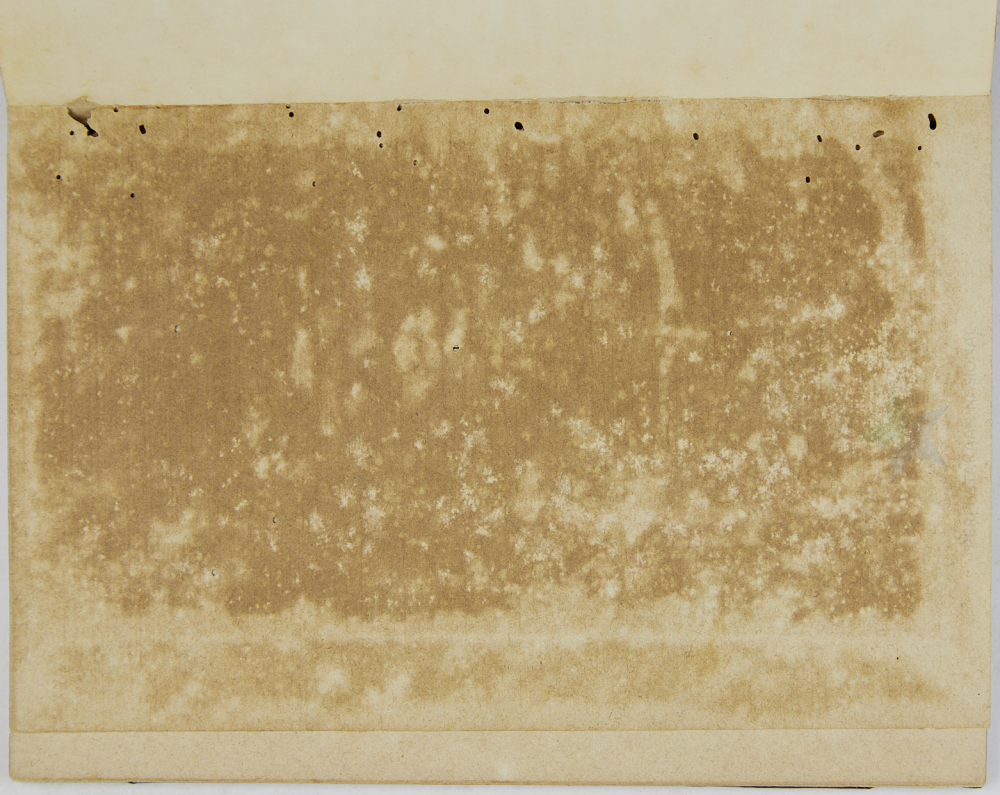

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

